

УДК 780.643.2:159.923

Зотов Д.*Харківський національний університет мистецтв
ім. І. П. Котляревського*

ВПЛИВ ОСОБИСТІСНОЇ МОТИВАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ОБРАЗУ ВИКОНАВЦЯ–САКСОФОНІСТА

Зотов Д. Вплив особистісної мотивації на формування професійного образу виконавця-саксофоніста. Метою статті є розкриття специфіки функціонування мотиваційної свідомості виконавця-саксофоніста в системі сучасних мистецьких відносин. Завдання складає обґрунтування психологічних особливостей емоційно-мотиваційної сфери. Мотиваційний чинник у діяльності музиканта відіграє роль спонукального механізму, сприяючи творчій активності індивіда. Науковці класифікують його за певними ознаками (тривалістю, вектором застосування дії), вирізняють мотивацію внутрішню та зовнішню. У практичній площині мотиваційна направленість розподілена на змістовному, когнітивному, емоційному рівнях професійної компетентності, завдяки чому формується специфіка творчої особистості з набору потреб, характеристик інтересів та нахилів індивіда. Спів-діяльність саксофоніста та публіки є обов'язковою умовою плідного зростання творчої особистості. Компетентність як механізм формування мотиваційних центрів і стратегій виконавської поведінки виявляє можливі перешкоди та непорозуміння у комунікативно-ігровому процесі, стимулює блокування точок непорозуміння між співвиконавцями та аудиторією, поєднує невербальні та вербальні засоби впливу, корегуючи на підсвідомому рівні психоемоційний стан виконавця та активізуючи психоемоційне спілкування.

Ключові слова: саксофон, психологія виконавця-саксофоніста, спонукальний механізм, мотивація творчої діяльності.

Зотов Д. Влияние личностной мотивации на формирование профессионального образа исполнителя-саксофониста. Целью статьи является раскрытие специфики функционирования мотивационного сознания исполнителя-саксофониста в современных условиях музыкальной коммуникации. Задачу исследования составляет обоснование психологических особенностей эмо-

тивно-мотивационной сферы музыканта-саксофониста в условиях профессиональной деятельности. Мотивация для музыканта играет роль побудительного механизма, способствуя творческой активности индивидуума. Исследователи классифицируют её по таким признакам, как продолжительность, вектор использования действия, разделяют внутреннюю и внешнюю мотивацию. В практическом смысле мотивационная направленность профессионального контроля распределена на содержательном, когнитивном, эмоциональном уровнях профессиональной компетентности, благодаря чему формируется специфика творческой личности из потребностей, характеристик интересов и склонностей индивида. Соучастная деятельность саксофониста и публики является обязательным элементом плодотворного возрастания творческой личности. Компетентность как механизм формирования мотивационных центров и стратегий исполнительского поведения выявляет возможные препятствия в коммуникативно-игровом процессе, стимулирует блокирование точек непонимания между исполнителем, со-исполнителями и аудиторией, объединяет в своей деятельности невербальные в вербальные средства влияния, корректируя на подсознательном уровне психоэмоциональное состояние исполнителя и активизируя психоэмоциональное общение.

Ключевые слова: саксофон, психология саксофониста, побудительный механизм, мотивация творческой деятельности.

Zotov D. The impact of a personal motivation upon forming a saxophone player's professional image. The aim of the article is to describe the specifics of functioning of a saxophone player's motivational consciousness. To attain the aim, the author points at characteristic psychological aspects of a musician's emotional-motivational sphere within the conditions of their professional activities. The research is novel as in Ukrainian Music Studies, the specifics of functioning of a saxophone player's motivational consciousness has been first considered through the study of incentives as a component of psychology of a creative person.

Core material. The author suggests using a notion "interpretive model" of a musical work as a bearer of some individually combined expressive means from the arsenal of a certain musician which are meant to realize the author's conception. The interpretive approach helps to offer a more comprehensive description of the differences in psychology of thinking among musicians with certain specialisations. This notion also enables researchers to make a clearer distinction between the means of performers' style when they play a musical work ("live text").

A person, who sets a goal to become a musician, has a rather different motivational reflection from that of a skilled player. Thus, a beginner's a career choice can be

determined by social and general-artistic ideas, such as a personal desire to self-express, a need in an aesthetical experience, a desire to improve their self-esteem by means of music. As for skilled musicians, when forming incentives, they set more profound and knowledge-based tasks. The author outlines several acquired factors related to the evolution of a professional saxophone player's creative activity. These factors are: 1) a number of acquired life impressions, personal experience, well-developed imagination, ability to respond to changes of circumstances (psychology of a player's personality); 2) a profound analysis of a composer's style and music scores: sound nuances, ability to communicate the atmosphere of an epoch, awareness of subtle aspects of voice conduct, phrasing, and accentuation (musical thinking and intellectual thesaurus).

Using expressive means of their musical instruments, saxophone solo performers, apart from overcoming a psychological barrier, have to mobilize their physiological resources to the maximum. It will enable them to communicate the author's conception in the best possible way (specifics of the beat and intonation, a rhythmical structure, culmination moments and their connection into the whole dramaturgy).

Artistic motivation is a combination of specific incentives which on the conscious level create a stable need for performance activities. As for the practical plane, a motivational focus as a mechanism of a professional control is distributed between several levels of competence, namely semantic, cognitive, and emotional ones. Thanks to that, a specific nature of a creative personality is getting formed depending on a person's needs in interest and inclination characteristics. Thus, leading researchers believe these very characteristics make a system of the person's motivational scales. In particularly:

- artistic focus forms a stable strengthening of needs and interests kept on the subconscious level as a long-term motivational scales, which, further on, trigger a development of a creative self-consciousness;
- the phenomenon of a creative focus is not steady, and can frequently change and expand during a musician's life;
- motivational pattern can be one- or multi-level, that is, it can consist of one or many targets;
- a person can have several different focuses in their motivational plane. These focuses can be one-vector, or they can coincide with the terminal goal, or on the contrary.

To create an interpretive model of a musical work, a performer should consider all the nuances of a composer's technique in order to form a mental image. A great meaning has an ability to feel the audience. It has to do with the motivational-empathetic factor. Sympathizing activities of both a saxophone player and the audience make an essential element in a fruitful artistic development of a creative

person. Musical empathy as a unique component of a saxophone player's performing culture includes a great number of variants for development of the interpretive model of a musical work, which are caused by deep psychological differences of artists-interpreters.

Conclusions. Competence serves as a mechanism which helps to form motivational centres and strategy for an artistic behaviour. Besides, it points at possible obstacles in the communication-play process. It also stimulates blocking of misunderstanding points between a performer and the audience. Moreover, competence unites in its activity both non-verbal and verbal means of influence, correcting on the subconscious level a performer's psycho-emotional state and activating the psycho-emotional communication. Thus, a level of the motivational-emotional competence in a modern performer's activity presents one of the basic elements of a creative activity.

Further research perspectives lie in the consideration of other spheres of a saxophone player's psychology (apart from the motivational one). It will facilitate more comprehensive studies of both conscious and subconscious scales of a performing activity. Among such scales there are performing reflection, suggestion, synaesthetic characteristics of a musical image, and ability to improvise with somebody.

Keywords: saxophone, psychology of a saxophone player, incentive mechanism, motivation for creative activities.

Постановка проблеми. Діяльність професійного виконавця-саксофоніста в сучасних умовах, вимагає від творчої особистості максимальної реалізації загальномистецьких та професійних навичок. Усі ці якості у процесі свого розвитку тісно пов'язані із особистісною сферою індивіда. Тому саме від внутрішніх процесів та механізмів, що протікають у психологічній сфері особистості, залежить рівень якісної підготовки сучасного виконавця-саксофоніста. Він має проявляти високу ступінь мистецької рефлексії, направлену на підтримання творчого поступу та взаємного обміну професійним досвідом зі своїми колегами. Результат такої взаємодії відкриває широкі можливості для досягнення видатних виконавських результатів. Проте без відповідного мотиваційного спрямування досить важко підтримувати як особистісні показники професійного зростання, так і взаємодію в середині творчого колективу.

Особистісна мотивація мистецького спрямування для кожного виконавця є беззаперечним орієнтиром у формуванні музичної кар'є-

ри. Незалежно від вигляду, в якому він проявляється (прихованому або ж явному), мотиваційний механізм завжди присутній у психологічній структурі особистості. Він є тією рушійною силою, що формує художньо-виконавський базис та сприяє якісному зростанню творчої самосвідомості. Таким чином, актуальність теми полягає в обґрунтуванні психологічних особливостей емоційно-мотиваційної сфери музиканта–саксофоніста в умовах професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В даний час фундаментальні праці, що торкаються загальних [1] та спеціальних питань психології творчості і, зокрема, виконавства на духових інструментах, створені В. Івановим [4], Б. Нічковим [5], Б. Тепловим [7]. Однак вони розкривають питання формування виконавської майстерності лише з ракурсу аналізу художнього змісту твору, в основному оминаючи проблеми функціонування глибинних нейрофізіологічних процесів. Серед українських вчених проблематикою становлення музичної психології в сфері виконавства на духових інструментах займалися А. Гарькавий [2], Г. Очеретна [6].

Мета статті — розкрити специфіку функціонування мотиваційної свідомості виконавця-саксофоніста в системі сучасних мистецьких відносин.

Виклад основного матеріалу. Кінцевим результатом виконавського аналізу проведеного за участі усіх психо-емоційних рівнів має стати художній образ твору. Це поняття широко висвітлене у вітчизняній та зарубіжній мистецтвознавчих сферах і не потребує докладного розкриття. Проте ми запропонуємо альтернативний варіант, в якості доповнення вже існуючого. Поняття «художній образ» оперує обмеженим переліком виконавських емоцій, таких як радість, сум, передача образів картин природи, світоглядного настрою тощо. Розкриття ж цих образів кожен музикант може реалізувати по-різному, дотримуючись при цьому змісту твору. Наприклад, одну й ту ж п'єсу можна передати кардинально різними виконавськими виразниками, до складу яких входить темпоритм, динамічні градації, варіанти засування агогіки.

Доцільно увести в науковій обіг музичної психології термін «інтерпретативна модель» твору як носій індивідуально скомбінованих виразних засобів з арсеналу окремо взятого виконавця, скерованих на

реалізацію авторського задуму. Запроваджене поняття інтерпретаційної моделі дозволить провести більш чітке розмежування засобів виконавської стилістики у процесі передачі музичного матеріалу, що звучить (так званий «живий текст»). Крім того, інтерпретативний підхід здатен більш повно розкрити відмінності психологічної організації музичного мислення виконавців окремих спеціалізацій. При формуванні інтерпретаційної моделі виконавець базується на специфічній психологічній установці. Проте дане явище підкріплене цілком реальними практичними навичками, набутими музикантом продовж його професійного і життєвого розвитку, на основі особистісного художнього потенціалу та музично-виконавського досвіду. До набутих факторів, пов'язаних з еволюцією творчої діяльності професійного саксофоніста, слід віднести: 1) запас набутих життєвих вражень, особистісний досвід, розвинену уяву, вміння реагувати на зміни обставин (психологія особистості виконавця); 2) докладний аналіз стилю композитора і партитури твору: нюансів музичного звучання, вміння передати атмосферу епохи написання твору, знання тонкощів голос ведення, фразування та акцентування (музичне мислення та інтелектуальний тезаурус).

Після проведення мисленнєво-аналітичної діяльності направленої на структурування нейроімпульсів, що стали відгуком на явище виконання певного музичного матеріалу, соліст повинен здійснити ще один вольовий акт, який є завершальною стадією багатоскладового процесу музичної комунікації «композитор — твір — виконавець — слухач», — передати накопичену інформацію шляхом концертного виступу. На жаль, для деяких музикантів-саксофоністів це стає великою перепоною: адже крім чіткого дотримання інтерпретаційного плану вимагає від них значного напруження емоційно-психологічних ресурсів нейросистеми, а відтак, викликає зростання навантаження на четвертий та п'ятий психоемоційні рівні (за Бернштейном), що вже завантажені діяльністю, направленою на якісну реалізацію музичного тексту. Саме недостатнім розвитком тім'яно-премоторного рівня та символічних координацій можна пояснити велику кількість виступів музикантів, які у звичайних обставинах студії чи навчального класу показували високі результати.

Для подолання означеної проблеми професійному артисту потрібно

напрацювати певні навички підсвідомого рівня, що направлені на подолання так званого сценічного хвилювання та основою своєю походять зі сфери умовних рефлексів організму. Насамперед, слід напрацювати стабільне вміння налаштовуватися на сценічну роботу, яка вимагає від виконавця посилення уваги до великої кількості деталей, з метою отримання ефекту «входження у образ». Це явище, незважаючи на досить звичну навіть для неспеціалістів назву, містить у собі складні функції перевлаштування безлічі психічних процесів.

Однією з головних причин перевантаження фізіологічної системи організму в умовах сценічного простору є відволікаючі та деструктивні явища навколишнього оточення. Тому потрібно поступово привчити себе не втрачати контроль над процесом художнього мислення навіть при появі неочікуваних факторів. З метою закріплення даного навичку можна, наприклад, при виконанні обраного твору використовувати аудіозапис будь-якої слухової інформації, яка б імітувала схоже явище.

Наступним важливим фактором, що може стати на заваді реалізації художнього задуму, є особисті переживання виконавця, які прямо впливають на функціонування рухового рівня символічних координат, перевантажуючи його. Крім того, стрес, поганий настрій, роздратування мають безпосередній вплив вже на фізіологічну систему організму, викликаючи зміни тиску, складу крові та температури тіла, що в свою чергу негативним чином відбивається на виконавській витривалості. Особливе значення дане явище має саме для виконавця-саксофоніста, адже в силу особливостей інструмента музиканту джазово-естрадного напрямку потрібно мати розвинену витримку для максимальної реалізації свого потенціалу в умовах багатогодинних виступів імпровізаційного характеру.

Загальним комплексним рішенням подолання названих проблем може стати формування виконавсько-професійної мотивації психічної системи, яка б формувалася в уяві соліста на основі змісту конкретного твору, рівні музичного мислення та творчої уяви. Поступово набір таких установок закріпиться на підсвідомому рівні та буде автоматично застосовуватися психофізичною системою організму, виходячи зі стилістичних завдань певного твору. В результаті використання психологічною системою напрацьованих установок організм автома-

тично мобілізує ресурси та підлаштовує їх у необхідну відповідність з поставленим завданням. Тому так необхідно завжди контролювати дотримання цілісності загальної картини твору, не применшуючи її зміст на тлі виконавських складностей. Тоді психосистемі буде набагато простіше формувати необхідну кількість мозкових імпульсів потрібного налаштування. Інакше кажучи, соліст не повинен виходити зі стану реалізації музичного образу до закінчення процесу виконання. Досягти цього можна засобами вольового контролю, осмисленим концентруванням уваги на музичному образі. Цей процес повністю керується свідомістю виконавця та являє собою сукупність усвідомлених вольових актів особистості. На основі такого фокусування виконавець здійснює процес передачі музичної інформації. Проте вольове фокусування не може відбуватися у відриві від змісту музичного образу, а повністю йому підпорядковується.

Після закріплення психологічної установки на виконавську дію від процесу подолання сценічного бар'єру можна навіть отримувати певну користь. Полягає вона в тому, що у професійних виконавців на підсвідомому рівні закріплюється потреба у систематичних виступах та спілкуванні з великою аудиторією. Це явище бере свій початок з психології суперництва та безперервного вдосконалювання, якого прагне будь-яка творча особистість і є повністю осмисленою вольовою дією. На цій основі формується прагнення до створення інтерпретативної моделі твору, пошуку неповторного тембрового звучання, динаміки, штрихів, різноманітних нюансів.

Особистісними якостями, що мають позитивний вплив на формування потреби сценічної реалізації, є витримка, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, рішучість, наполегливість. Тому для освічених музикантів-саксофоністів момент сценічного хвилювання перетворюється на певний мотиваційний важель, що дозволяє сконцентруватися відносно поставленого завдання. Реалізація потреби сценічного самовираження допомагає більш яскравому відтворенню змісту музичного твору: на більш глибокому психологічному рівні формує музичний смак глядача, підсилює вплив емоційного фактора, сприяючи формуванню адекватних емоціональних відгуків на процес творення музики, підлаштовує уявну сферу під сприймання більш складних та розгорнутих у часі музичних образів. Взагалі мотиваційний

чинник у роботі музиканта відіграє роль спонукального механізму, сприяючи творчій активності індивіда. Науковці класифікують його за ознаками (тривалість, вектор застосування дії), розрізняють внутрішню та зовнішню мотивацію.

Мистецька мотивація є сукупністю специфічних стимулів, які створюють на усвідомленому рівні стійку потребу до виконавської діяльності. У практичній площині мотиваційна направленість як механізм професійного контролю розподілена між кількома рівнями професійної компетентності (змістовний, когнітивний, емоційний), завдяки чому формується специфіка творчої особистості з потреб характеристик інтересів та нахилів індивіда. Тому провідні науковці саме у цих характеристиках вбачають систему мотиваційних важелів особистості. Людська природа склалася так, що без чітко означеної мети ми втрачаємо стимул до діяльності, і мистецтво у даному випадку не є виключенням. Виконавець завжди формує перед собою образ майбутнього твору або самого процесу гри. Тому особистість «... шукає засоби для збудження у собі необхідних йому переживань як можна частіше...», — зазначав Б. Додонов [3, с. 28]. Мотиваційний чинник формує стійку направленість саксофоніста на досягнення поставленої мети. Систему мотивацій музиканта-саксофоніста складають наступні характеристики:

- мистецька направленість формує стійке закріплення потреб та інтересів, що зберігаються на рівні підсвідомості у вигляді довготривалих мотиваційних важелів, які у подальшому формують розвиток творчої самосвідомості;

- явище творчої направленості не є сталим та може багаторазово змінюватися й доповнюватися впродовж життя;

- мотиваційна установка може бути однорівневою чи багаторівневою, тобто вона може складатися з однієї або багатьох цільових завдань;

- одна особистість може поєднувати у своєму мотиваційному полі декілька різноманітних направленостей, які можуть бути як одновекторними, співпадати за кінцевою метою, так і навпаки.

Мотиваційні механізми творчої направленості відіграють дуже важливу роль у формуванні особистості, оскільки формують принцип цілісного сприймання музичного образу через розвиток психоемоцій-

ної складової виконавської свідомості. Це відбувається через створення системи нервово-психологічних зв'язків, які засновані на принципах довготривалості, творчого сприйняття дійсності, критичного підходу до художнього змісту твору. Особистість, яка ставить перед собою мету стати музикантом, має досить відмінні мотиваційні рефлексії від тих, якими оперує вже сформований професійний виконавець. Зокрема, для початківця вибір професії може бути продиктований суто соціальними та загальномистецькими ідеями: особистого бажання самовираження, потребою у естетичному переживанні, бажанням ствердитися за рахунок музики. Професіонали при формуванні стимулюючих посилів ставлять перед собою значно поглиблені та наукомісткі завдання: висловити думку автора твору через призму сформованого художнього образу, розкрити змісту композиції через застосування технічних прийомів, підхід до виконавської діяльності як до специфічної мистецької мови, заснованої на власній системі символічних кодів. Можна констатувати еволюційний рух, розвиток мотиваційного механізму по відношенню до музично-виконавської сфери як однієї з галузей людської творчості.

Формування мотиваційної сфери творчої людини також можна розглядати з позиції особистісних потреб, заснованих на внутрішніх інтересах особистості. Ю. Цагареллі вирізняє серед них декілька основних, що формують сферу свідомості виконавця: це потреба у творчому підході до аналізу музичного твору, бажання передавати професійні знання наступному поколінню, перехід від загальної музикальності до усвідомлення повної художньої картини твору, потреба у вдосконаленні рівня майстерності та естетичної досконалості [8]. Б. Ананьєв вважає, що не існує єдиної мистецької мотиваційної направленості. Замість цього слід виокремити окремі, більш детальні мотиваційні сили, які набувають стійких зв'язків та поєднуються у відношенні до більш загальної об'єднуючої мети.

Взагалі мотиваційна картина будь-якої творчої людини формується в залежності від її типу мислення, виховання та оточуючого середовища, від ціннісних життєвих орієнтирів. Тому можна констатувати, що специфіка мотиваційного механізму музиканта-професіонала зумовлена рівнем складності протікання психічних процесів та стійкими довготривалими зв'язками, що набули вигляду мистецької потре-

би. З еволюцією виконавської техніки та професійності загалом структура мотиваційних потреб ускладнюється й потребує від виконавця не простого відтворення композиції, але й її переосмислення з формуванням багатовекторного музичного образу. Ступінь ефективності мотиваційних запитів цілком залежить від мистецького розвитку особистості та її ролі у сучасному культурному соціумі.

При аналізі психофізіологічної діяльності саксофоніста одне з головних місць займає розгляд структури особистості в контексті її усвідомленої професійної діяльності. Саме й цій її частині виявляються риси, які дозволяють казати про рівень підготовленості й компетентності, та той набір фізіомоторних навичок, що дозволяють якісно виконати поставлене автором завдання. У широкому сенсі це явище можна назвати практичним досвідом. З наукової точки зору поняття «свідоме» як структурний підрозділ психічної діяльності у контексті мистецтва визначила Р. Очеретна, а саме — як систему, «...сутність якої складається в роботі зі сприйняттям навколишнього світу і пристосуванням до нього, намаганням врахувати та узгодити поміж собою вимоги дійсності з бажаннями та фантазіями індивіда» [6, с. 93]. Так набуті на свідомому рівні розвитку навички слугують фундаментом для формування підсвідомих мистецьких компетенцій.

Основою високопрофільних навичок є рівень освіченості музиканта. Цей фактор можна поділити на загальний та професійний рівні. Загальний складається з інформаційного наповнення, яким має володіти кожна вихована, високоморальна особистість (з підготовкою на ступені вищого навчального закладу). Крім того, загальномистецькі науки мають бути засвоєними на більш глибокому рівні: вони дають можливість пришвидшити процес формування та підвищити якість втілення художнього образу. У практичному сенсі даний рівень відповідає за психомоторну активність, надійність та відповідальність особистості у сценічному просторі, особистісні якості (артистизм, комунікацію, увагу).

До професійного рівня відносять усі спеціальні дисципліни, що безпосередньо формують ступені виконавської компетентності на кшталт «спецінструмент», «диригування», «теорія музики». Цей рівень формує якості, що створюють структуру професійно-виконавського розвитку: мнемічні (музична пам'ять), перцептивно-сенсорні (сприймання

та увага), інтелектуально-емоційні (уява та мислення).

Висновки. Солісту—саксофоністу, крім подолання психологічного бар'єру виконавцю, особливо потрібно максимально мобілізувати свої фізіологічні ресурси, аби виразними засобами одного інструмента якісно передати розмаїті нюанси авторського задуму: особливості темпу, інтонації, ритмічну структуру, кульмінаційні моменти та їх поєднання у цілісну драматургію. Важливу роль відіграє особистісний мотиваційний механізм, спрямований на підтримання й формування спонукальних посилів у структурі виконавської свідомості. Для якісного інтерпретування обраного твору виконавцю необхідно розглянути усі нюанси композиторської техніки, з метою формування мисленевого образу та створення на його основі яскравої інтерпретативної моделі.

Велике значення має відчуття публіки — мотиваційно-емпативний фактор, що проявляється у тісному взаємозв'язку психологічних сфер соліста та глядача з метою досягнення спільного розуміння й співпереживання розвитку мистецького образу. Емпатія не може бути реалізованою в односторонньому порядку: виконавець має розуміти психологічний стан публіки. Це правило взагалі відноситься до усіх різновидів мистецької взаємодії, будь-то художня виставка чи спектакль, проте у музичному вимірі воно проявляється майже у повній мірі. Саме цим можна пояснити відчуття «катарсису», як результату співпереживання аудиторії. Хоча взаємодія є спільною, більша доля активності належить транслуючій стороні (солісту). Тому від його особистого відношення до твору залежить якість внутрішніх спонукальних посилів, рівень творчої активації мистецьких емоцій публіки. Іншими словами, спів-емоційна діяльність саксофоніста та публіки є обов'язковим елементом плідного мистецького зростання творчої особистості. Музична емпатія як унікальна складова виконавської культури містить у собі безліч варіантів розвитку інтерпретаційного процесу, заснованих на глибинних психологічних особливостях людини і є складовою системи прихованих стимулів (відносно формування виконавцем головних цілей творчої діяльності).

Комунікаційні навички та розуміння специфіки залу в наш час набули рівня професійності, необхідного кожному солісту. Комунікативна компетентність слугує механізмом формування мотиваційних

центрів і стратегій мистецької поведінки, виявляє можливі перешкоди та непорозуміння у комунікативно-ігровому процесі, стимулює блокування точок непорозуміння між виконавцем, співвиконавцями та аудиторією, поєднує у своїй діяльності невербальні та вербальні засоби впливу, на підсвідомому рівні корегуючи психоемоційний стан виконавця та активуючи механізми психоемоційного спілкування. Можна констатувати, що у діяльності сучасного виконавця рівень мотиваційно-емпативної компетентності складає одну з засад творчості як вираз емоційно-мистецького наповнення особистості, її переживань, намірів та думок, реалізованих у конкретній виконавській ситуації через призму слухачького сприймання.

Перспективу дослідження теми створює розгляд інших сфер психології особистості музиканта-саксофоніста (крім мотиваційної) для більш докладних наукових опрацювань свідомих та підсвідомих важелів виконавської діяльності в сучасних умовах розвитку мистецтва. Серед них — виконавська рефлексія, сугестія, синестетичні властивості музичного образу, здатність до спільної імпровізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Психология искусства. Анализ эстетической реакции/ под ред. В. И. Иванова и И. В. Пешкова. М.: Лабиринт, 1997. 416 с.
2. Гарькавый О. В. Форма и изобретение в контексте музыкальной эволюции: психологический аспект композиционного процесса. Музичне мистецтво: зб. ст. 2004. Вип. 4. С. 84–92.
3. Додонов Б. И. Структура и динамика мотивов деятельности. Вопросы психологии. 1984. № 4. С. 28–36.
4. Иванов В. Д. Современное искусство игры на саксофоне: автореф. дис. ... д-ра искусствоведения: 17.00.02. М., 1997. 42 с.
5. Ничков Б. В. Духовая инструментальная культура Беларуси (XIX–XX столетий): автореф. дис. ... д-ра искусствоведения: 17.00.02. Минск, 2006. 44 с.
6. Очеретная Р. Д. О роли вербального ряда в психологии композиционного процесса (на примере оперы «Евгений Онегин» П. И. Чайковского). Музичне мистецтво: зб. ст. 2004. Вип. 4. С. 92–98.
7. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей // Избранные труды: в 2 т. Т. 1. М.: Педагогика, 1985. 326 с.
8. Цагарелли Ю. А. Психология музыкально-исполнительской деятельности. СПб., 2008. 212 с.

REFERENCES

1. Vygotskiy L. S. *Psikhologiya iskusstva. Analiz esteticheskoy reaktsii* [The psychology of art. Analysis of the aesthetic response]. Moscow: Labirint, 1997. 416 p.
2. Garkavyy O. V. "Forma i izobretenie v kontekste muzykalnoy evolyutsii: psikhologicheskiy aspekt kompozitsionnogo protsessa" [Form and invention in the context of musical evolution: the psychological aspect of the compositional process]. *Muzychne mystetstvo* [Art of music], no. 4 (2004): 84-92.
3. Dodonov B. I. "Struktura i dinamika motivov deyatel'nosti" [Structure and dynamics of motives for activity]. *Voprosy psikhologii* [Psychology issues], no. 4 (1984): 28-36.
4. Ivanov V. D. *Sovremennoe iskusstvo igry na saksofone* [The contemporary art of playing the saxophone]: avtoref. dis. ... d-ra iskusstvovedeniya: 17.00.02. Moscow, 1997. 42 p.
5. Nichkov B. V. *Dukhovaya instrumental'naya kultura Belarusi (XIX–XX stoletiy)* [Wind instruments in the music culture of Belarus (XIXth – XXth centuries)]: avtoref. dis. ... d-ra iskusstvovedeniya: 17.00.02. Minsk, 2006. 44 p.
6. Ocheretnaya R. D. "O roli verbal'nogo ryada v psikhologii kompozitsionnogo protsessa (na primere opery «Yevgeniy Onegin» P. I. Chaykovskogo)" [On the role of verbal series in the psychology of the compositional process (on example of the opera "Eugene Onegin" by P. Tchaikovsky)]. *Muzychne mystetstvo* [Art of music], no. 4 (2004): 92-98.
7. Teplov B. M. *Psikhologiya muzykalnykh sposobnostey* [The psychology of musical abilities]. In *Izbrannyye trudy* [Selected works], vol. 1. Moscow: Pedagogika, 1985. 326 p.
8. Tsagarelli Yu. A. *Psikhologiya muzykalno-ispolnitelskoy deyatel'nosti* [The psychology of musical and performing activities]. Saint Petersburg, 2008. 212 p.